



Kort om WTO

De internationella handelsfrågorna är av avgörande betydelse för kampen mot fattigdomen. Avtalen är bindande och leder ofta till nationell lagstiftning och har därmed en enorm betydelse för miljarder fattiga människor. Den organisation som reglerar den internationella handeln heter WTO, Världshandelsorganisationen.

Världshandelsorganisationen, WTO

Under de senaste 50 åren har världens länder genomfört globala förhandlingar för att enas om handelsvillkoren. År 1995 bildades Världshandelsorganisationen WTO (World Trade Organisation) som ersatte det tidigare handelsavtalet GATT.

I GATT förhandlade länderna främst om en minskning av tullar och handelshinder på industrivaror. WTO har en starkare organisation och ett bredare mandat och dess avtal har en mer bindande karaktär. Drygt 140 länder är idag medlemmar i WTO.

Var fattas besluten?

Det högsta beslutande organet i WTO är Ministerkonferensen, som består av handelsministrar från de olika medlemsländerna. De möts en gång vartannat år. Formellt har varje land var sin röst om det skulle bli omröstningar, men i praktiken har man ännu aldrig röstat i WTO utan alla beslut har tagits med konsensus. Detta arbetssätt är dock omdiskuterat. Bland annat har FNs utvecklingsorgan UNDP pekat på att konsensus-modellen i praktiken kan utgöra ett verktyg för en mindre grupp mäktiga länder att få ett mycket större inflytande över besluten än vad den fastlagda principen ”ett land en röst” skulle innebära om man i vissa lägen tog till omröstningar. Vilken makt länder och ländergrupper har i förhandlingarna avgörs av vilka resurser man har att lägga in i förhandlingarna.

Allmänna Rådet (General Council) fungerar som den högsta grupp som arbetar löpande inom WTO.

I den sitter sakkunniga tjänstemän från medlemsländerna. Rådet har också en lång rad arbetsgrupper för olika frågor. WTO har också ett sekretariat som finns i Genève och leder det praktiska arbetet.

Förhandlingsrundor – allt eller inget

Nya avtal förhandlas fram i så kallade förhandlingsrundor. I den senaste förhandlingsrundan, den så kallade Uruguay-rundan, beslutade man att alla länder måste komma överens och skriva under allt som ingår i nya avtal. Denna princip brukar kallas ”single undertaking” – allt eller inget, vilket gäller oavsett vilken utvecklingsnivå eller kapacitet ett land har. Det betyder att länder inte kan välja att skriva under endast vissa delar av ett avtal eller att få enskilda undantag från de generella avtalen. Det finns dock ett litet antal avtal som är undantagna den principen.

WTOs två bärande principer

Principen om ”mest gynnad nation” innebär att ett land måste behandla alla andra länder lika bra, om man t ex sänker tullen på någon vara så ska detta gälla alla medlemmar. Principen om ”nationell likabehandling” innebär att importerade varor inte ska behandlas sämre än inhemska. Många undantag finns. Till exempel kan en grupp länder, som EU, införa frihandel sinsemellan och samtidigt behålla vissa handelshinder mot resten av världen. Ett annat exempel är att man under vissa villkor kan ge särskilda tullåttnader för u-länder.



Twistlösningsmekanismen

Om ett medlemsland har klagomål på något annat land och anser att det bryter mot de skyldigheter som WTO-medlemskapet medför, är det twistlösningsorganet som hanterar dessa tvister inom ramen för WTO. Att det är ett twistlösningsorgan och ingen domstol innebär bland annat att det inte finns någon åklagare eller försvarsadvokat, utan de länder som anklagar och blir anklagade för brott mot avtalen får själva föra sin talan. Det finns heller inget gemensamt straff, men ett land som fälls kan få finna sig i straff bestående av handelssanktioner från det land som har klagat. WTOs twistlösningsorgan tar inte hänsyn till vilka reella konsekvenser ett efterlevande av avtalen får, utan enbart om avtalets bokstav följs.

WTO expanderar

WTO reglerar allt fler områden som berör världshandeln, förutom industrivaror även jordbruk, textil, tjänstehandel och patentfrågor. I WTO regleras också till exempel vilka hälsokrav och tekniska föreskrifter som får ställas på importerade varor. WTO-avtalen berör därför idag mer än bara handel, till exempel sånt som faller inom ramen för miljö-, konsument- och inrikespolitik.

Insyn

WTO ger mycket begränsad insyn för parlamentarikerna och civila samhället. Sekretess är regel och öppenhet är undantag. Twistförlikningar och förhandlingar sker i slutna rum med mycket lite inlägg utifrån. För det civila samhället har det varit mycket svårt att få ut information om vad som händer i dessa förhandlingar, eftersom de pågår bakom dörrar dit allmänheten, eller folkrörelser, inte har tillträde.

Några av WTOs avtal

AoA – Jordbruksavtalet: reglerar handeln med jordbruksprodukter

TRIPS, avtalet om handelsrelaterad intellektuell egendomsrätt, dvs regler kring immaterialrätt som patent, copyright, varumärken m m.

GATS, avtalet om handel med tjänster – reglerar handeln med tjänster.

Lästips

Handla för en rikare värld! Om handel och WTO.
– en skrift som förklarar lite om vad WTO handlar om, och vad handelsavtalen kan innebära för människors möjlighet till utveckling. Går att beställa från Diakonia.

Mer information om WTO finner du här:

www.wto.org	WTOs egen hemsida
www.tradeobservatory.org	Trade Observatory
www.diakonia.se	Diakonia
www.forumsyd.se	Forum Syd
www.christian-aid.co.uk	Christian Aid
www.snf.se	Svenska Naturskyddsföreningen